

Container of Containment

נשא תשנ"ה

NUMBERS

PARASHAS NASSO

6/27 - 7/9

²² HASHEM spoke to Moses, saying, ²³ "Speak to Aaron and his sons, saying: So shall you bless the Children of Israel, saying to them: ²⁴ 'May HASHEM bless you and safeguard you. ²⁵ May HASHEM illuminate His countenance for you and be gracious to you. ²⁶ May HASHEM lift His countenance to you and establish peace for you.' ²⁷ Let them place My Name upon the Children of Israel, and I shall bless them."

4

חז"ל האריכו לבאר כמה ברכה מונחת בברכת הכהנים, הכוללת ברכות רבות ומקיפות של כל צרכי האדם ברוחניות ובגשמיות, לא רק בעוה"ז, אלא אפילו וישמרך בשעת מיתתו וישמור רגליך מגהינום ויתן לך מאור ממאור השכינה. *דווקא משום כך צריך ביאור, מדוע לאחר הבטחת כל השפע והברכה והשמירה הוצרכו גם לברכת "וישם לך שלום"?

5 Antsall ste chmash

is He, could find no container that would hold Israel's blessings as well as peace, as it says (Psalms 29:11), HASHEM will give might to His nation, HASHEM will bless His nation with peace (Uktzin 3:12).

8

של האדם. הברכות הבאות מדברות על קשר עמוק יותר בין האדם ובין הקב"ה, "יָאֵר ה' פְּנֵינוּ... יֵשָׂא ה' פְּנֵינוּ", והיינו שמתמקדות בברכות פנימיות יותר, בקשר חי ועמוק בין האדם ובין הקב"ה. לעומת זאת, כאן אנו עוסקים בברכה בסיסית, שהאדם יצליח בעולם הזה ונכסיו יתרבו.

9

'וישמרך' - הכנת כלי אל השפע
לאחר מכן עוברים לחלק השני - 'וישמרך'. בעניין זה מובאים כמה פירושים שלכולם מכנה משותף. הראשון, כותב רש"י בשם המדרש וזו לשונו:
"שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממנו". שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשומרו מכל אדם, וכיוון שבאים לסטים עליו ונוטלין ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו? אבל הקב"ה הוא הנותן והוא השומר."

הווה אומר, ברכת 'וישמרך' היא השלמת ברכת 'ברכה', והיינו, שתוכל לקבל את השפע ולא תאבד אותו בפגעים רעים. למעשה, לא רק שודדים חיצוניים עלולים לגזול מהאדם את ממנו. פעמים רבות ה'שודד' הוא האדם עצמו שאיננו בנוי היטב לקבל את השפע והברכה. האדם צריך להכין את נפשו להיות ראוי לשפע, שיהיו לו כלים מתאימים לקבלו. אם לא יהיו לו הכלים הנכונים לקבלו, עלול שפע זה להיאבד ואף להזיק לו.

2

And safeguard you. May God protect your newly gained blessing of prosperity so that bandits cannot take it away from you. This is a blessing only God can guarantee. A king who sends a huge gift to his servant cannot guard it against every danger. If armed robbers take it away, what good would it have been to the recipient? (Rashi).
By their very nature physical blessings are fragile, because neither health, business conditions, nor tangible assets are permanent and unchanging. Nor are the character and ambitions of a human being. Therefore, we seek the blessing of God's protection, so that once given, his blessing will not fade away (Malbim).
May God bless you with wealth and protect you so that you use the money to perform mitzvos (Bamidbar Rabbah). For, as the Sages teach in many places, the best way for someone to preserve his wealth is to use it for charity and good deeds. That assures him God's continued blessing (Yalkut Yehudah).

3

יברך - בנכסיו, וישמרך - עם הברכה שמירה (היינו יתן לך נכסים וישמור עליהם) וישמרך - בגופך, וישמרך - מיצר הרע, וישמרך - שלא ישלטו אחרים עליך, וישמרך - מן המזיקים. יברך - בבנים וישמרך - בבנות. יברך - בעושר וישמרך - שתעשה בו מצוות. יברך - בברכה המפורשת בתורה (דברים ז' י"ד) ברוך תהיה מכל העמים וגו' ברוך אתה בעיר וגו' ברוך טנאך וגו' ברוך אתה בבואך" (במדבר רבה י"א. ה)
"יאר ד' פניו אליך - שיהיו ממך בנים בני תורה, כהנים שמאירים ע"ג המזבח, נביאים" (תנחומא י"ח י"ח)

6

ברכת כהנים מחולקת לשלוש ברכות - "יְבָרְכֶה ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנֵּן. יֵשָׂא ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וְיִשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם". שלוש הברכות הללו מכוונות לשלושה רבדים שונים. כל רובד ורובד מהם מורכב אף הוא משניים - הרובד הראשון, "יְבָרְכֶה וְיִשְׁמְרֶךָ", השני, "יָאֵר וַיְחַנֵּן", השלישי, "יֵשָׂא וְיִשֶׂם". יש פה שש פעולות של הקב"ה, שהכהנים מברכים את העם שיתברכו בהן - "יְבָרְכֶה וְיִשְׁמְרֶךָ", "יָאֵר וַיְחַנֵּן", "יֵשָׂא וְיִשֶׂם". שיטות שונות נאמרו בסידור הברכות הללו. יש המונים אח

7

'יברך' - שפע חומרי
הזוג הראשון - "יְבָרְכֶה ה' וְיִשְׁמְרֶךָ". הספרי מבאר ש"יְבָרְכֶה" מתמקד במישור החומרי, וזו לשונו (פסקה מ):
"יְבָרְכֶה ה'", בברכה המפורשת, וכן הוא אומר 'בְּרוּךְ אַתָּה בְּעֵינֵי בְּרִיךְ אַתָּה בְּשִׁרְתֵּי בְּרוּךְ טַנְאָה וּמְשַׁאֲרֵתָה, בְּרוּךְ אַתָּה בְּבִאָה וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצִאָתָה', 'יְבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁגְגָה' (דברים כח)... 'יְבָרְכֶה ה'" בנכסים".
וכן ביארו הפרשנים על התורה, כדוגמת רש"י שכתב - "יְבָרְכֶה, שיתברכו נכסיו", והספורנו שכתב "יְבָרְכֶה" - בעושר ובנכסים". והאבן עזרא - "תוספת חיים ועושר". והיינו, שברכה זו מתמקדת במציאות החיים החומרית, הנכסים והקניינים

How does one merit this gift? If it comes from above the self, how can one bring it down? The answer is that in order for that shefa, that flow of Divine energy to fill the neshama (soul), one must become a vessel for it. The flow is there, the only question is where are the vessels? Hashem's desire to give is maximal and permanent, but where are we? (A wonderful hint to this lies in the miraculous blessing brought about by Elisha for the poor woman: Elisha instructed her to bring vessels and the oil flowed miraculously to fill the vessels — until there were no more vessels! There is no problem with the oil; the limitation is only in the vessels.)

What does it mean to become a vessel? How exactly is this done? There is a mystical idea that the highest level of the personality is crystal-clear and transparent, but the lower self, the ego, clouds it. (Spiritual beauty is expressed as being transparent, Hashem's light shines through. When one sees a tzaddik (righteous individual) one is perceiving something of Hashem; the limited human dimension has been clarified and

a higher reality becomes visible. In fact the opposite of beauty, ugliness, is עכור, the same root letters as עכור, opaque.)

An analogy lies in thought: concentration applied to solve a problem does not mean focusing on the solution to the problem — one does not have the solution to focus on; concentration simply means clearing the mind of extraneous thoughts, keeping mental "noise" out of the way, clearing a space in the mind as it were, and the solution appears by itself! An idea is not created — it appears! In Yiddish an "idea" is an "airfal": it falls in. Of course!

The stronger the lower side of the personality, the vested interests, the selfish, the more clouded the ratzon-dimension becomes. The paradox of spiritual living is that to become greater, more real, one has to give up the lower desires which clamor so aggressively for attention. The greatest man who ever lived, Moshe, was also the most humble — no accident; being humble was the reason for his greatness: when the self is emptied, Hashem can fill it! Our work is not to cause the light to shine, only to stop obstructing it. To paraphrase the comment of a sage: the world is full of light; we cast the shadows.

מכאן ניתן להבין שברכה זו מורכבת משתי בחינות - האחת שפע 'אור' והשני 'כלי' יקיבול. בעומק העניין 'יברכה' הוא השפע, ו'ישמרך' הוא יכולת קבלתו. 'יברכה' הוא האור, 'ישמרך' הוא בניית הכלי. זה יסוד חשוב מאוד, כדי שהאדם יתברך אין זה מספיק שיושפע עליו שפע טוב, אלא צריך גם יכולת קבלה. ללא כלי תואם, אין משמעות לאור, ואף להפך, פעמים רבות אור ללא יכולת קבלתו עלול להזיק יותר מלהועיל. כך אנו מוצאים שפעמים רבות ה"עושר שמור לבעליו לרעתו" (סנהדרין קי א). לא תמיד ריבוי נכסים הוא ברכה, אם האדם איננו כשיר להתנהל עם הנכסים, אפשר שריבוי הנכסים הוא בחינת קללה עבורו. פעמים רבות ריבוי הנכסים גורם לאדם לאבד את הפרופורציה ואת כושר ההבחנה בין עיקר לטפל. הוא עלול לשקוע ברדיפת חומרנות, נפשו עלולה להישחח בגסות של גאווה, תחרות וצרות עין, ומותו עלול לשקוע בטרדות ובדאגות לרוב הונו ונכסיו. הנכסים והריבוי החומרי עלולים להעביר את האדם על דעתו ולשבש לו את יכולת ההתמקדות במשמעות האמיתית של החיים, בחיי הנפש, במידות הטובות, בנדיבות הלב,

פכתב מאליהו

ת

270

11

זאת ועוד. כל עצם מציאות האדם והעולם הוא מצב של הסתר. רגילים לומר שבריאת העולם היא יש מאין אבל מושג זה צריך עיון. הן כל מה שבריאה אינו אלא התגלות רצונו ית' בצורה שהוא ית' רוצה שיתגלה לנו, ואם כן לא נתוסף בבריאה שום דבר חדש, כי רצונו ית' היה קיים אף לפני הבריאה. לכן מה שנתוסף בבריאה היא רק הצורה החיצונית שלבש רצונו ית'; ואם כך, הרי זו ממש בחינת יש מיש; (כגון בעשיית שולחן מעצים, שלא נשתנתה אלא צורתם). אולם מצאתי שמתרצים שדבר אחד נתחדש חידוש גמור בבריאה, והוא בחינת מקבל. אפשרות הקבלה תתכן רק במי שיש לו חסרון שצריך להשלימו על ידי הקבלה, והרי השי"ת, בהיותו שלם בתכלית השלמות, לא שייכת אצלו לא בחינת חסרון ולא בחינת קבלה. אך בהיותו ית' רב חסד שרצונו להיטיב, ומאחר שהשמחה והעונג אותם רצה ית' להנחיל לברואיו אינם אפשריים אלא בהמצא מקבל שישמח ויתענג במילוי מה שחסר לו. לכן ברא השי"ת בחינת מקבל, הוא עצם החידוש שיש בבריאה, כי הרי אצלו ית' לא שייכת בחינה זו, כי לא שייך בו חסרון כלל. זהו האין שלפני הבריאה; אך בעולמנו נעשה, יש - מציאות של מקבל. (עיון הקדמת "פירוש הסולם" להרב י. ל. אשלג זצ"ל).

תעא

ישעיהו

באור הענין

חזון 12

מקבל תועלת והפסד ממעשיכם. [ב] השפע האלהי יורד תמיד בלי הפסק האל יתן אך טוב חסד, והכל תלוי בהכנת המקבל שמי שלא הכין א"ע לקבל הטובה, דומה כמי שלא זרע שדותו שלא יועיל לו המטר ובה א"ל שהשם נשתנה מלא רוצה לרצוה, רק שהמקבל נשתנה

מלא מוכן למוכן, וזה נגד מ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ונשא ע"ז משל מן הגשם במשל הוה נראה במחנה שתי התשובות הנו, אומר כאשר ירד הגשם והשגל מן הימים, הגשם יורד בקיץ השגל בחורף, שניהם אך יורדים מן השמים לארץ אבל ושמה לא ישלב, ולא יביא מן הארץ אל השמים מאומה כי הוא רק לצורך הארץ לבד, כי אם הרות את הארץ וההלידה זה מוסב על השגל שפעולתו לרוות את הארץ ולהלידה שתהיה מוכנת להליד והצמיחה מוסב על הגשם שמצמיח מוצא דשא, וכן פעולת היולג הוא כי נתן זרע לזרע והגשם יתן לחם לאוכל אבל שמה לא ישוב ולא יביא בידו לחזרה מאומה, כן שפע ה' יורד רק למטה, אבל הוא אינו מקבל תועלת מן מעשה התחנונים כנוכר בהקדמה א', זאת שנית דאינו כי הגם שהגשם השגל יורדים תמיד בלי השתנות, מ"מ יהיה שינוי למטה, כי מי שלא זרע לא יועיל לו המטר, ומי שאינו רוצה לאכול ולא יקצור יודוש לא ימצא לחם. שז"א ונתן זרע רק זרע ולחם רק לאוכל למכין א"ע לכן, והבלתי מוכן לא יקבל השפע של השגל והמטר הגם שלא נעשה שינוי בהגשם עצמו רק בהמקבל, כן בכל שפע האלהי יורד בשרו בלא שום שינוי והשינוי יהיה מצד חסרון הכנת המקבל :

14

באהבה ובענווה. האדם לא יוכל ליהנות מנכסיו החומריים ללא רענונות פנימית של לב אוהב ועין טובה. כשהנפש שקועה במידות מקולקלות, שמחת החיים הולכת ומושבחת, וממילא לא יוכל לשמוח באמת בנכסיו החומריים. הריקנות שמקננת בתוך הלב תעיב ותאפיל על כל הצלחה כספית ועל כל נכס חדש. נבוב הוא האדם שנפשו השתקעה בבהלה להון ולכבוד חיצוני, הוא חלול בתוכו, באין טעם וחוריית חיים עמוקה ופנימית, שתמלאו ותשמחו.

אכן, לפעמים חסד ה' יהיה דווקא לגרום לאדם לאבד את נכסיו אם איננו יודע להתנהל עמהם בצורה נכונה. לפעמים דווקא העניות והדלות היא המפתח אל הלב, אל הטעם האמיתי של החיים, אל הערכים ואל קרבת אליהם. "זה עני קרא וד' שמע" (תהילים לד ז). לא תמיד החסד הוא בריבוי הנכסים. לפעמים דווקא להפך.

להודות לה' על מה שיש וגם על מה שאין

למעשה, כל אדם ואדם מקבל מאת ה' יתברך בדיוק מה שראוי לו ומה שתואם את נפשו. הקב"ה אוהב מאוד כל אחד ואחד מבני ישראל, וברצונו להשפיע לכל אחד מישראל רוב שפע וטובה. לפיכך הוא נותן לכל אחד ואחד בדיוק את מה שטוב עבורו. לא פחות וגם לא יותר.

בדרך כלל אנו רגילים להסתכל רק על החיצוניות, על הנכסים. במבט זה נראה שאדם אחד מרובה ומשופע, ואילו חברו דל נכסים וחי בצמצום. ואולם, מבט זה מעוות מאוד. אי אפשר להסתכל רק על החיצוניות, חובה להביט גם על הפנימיות, על הנפש, על יכולת הקבלה של השפע. חלק בלתי נפרד מהשמחה והעושר הוא הנפש של האדם עצמו. אם נפשו מבורכת ומשוערת, מלאה טוב ושמחה, הרי שהוא עשיר אמיתי. אדם זה יודע ליהנות גם ממה שיש לו וגם ממה שאין לו. הוא יודע לנצל את נכסיו וליהנות מהם בשמחה, מתוך לב חי ומרגיש, חיך ואהבה. הוא יודע גם להביט על מה שחסר לו ולהפוך זאת לאתגר של התקדמות והתפתחות. החסרונות בחיים מסוגלים לעורר את האדם לתפילה עמוקה, שכן אין תפילה אלא מתוך הרגשת חסרון. הם יכולים לגרום לאדם להרגיש טוב יותר את חסרונותיהם של אנשים אחרים, להיות רגיש יותר לאנשים מסכנים, להיות רחמן ועדין יותר. הוא יודע מהי תחושת החיסרון, ולכן לבו פתוח לאנשים מסכנים. כמון, החסרונות יכולים להביא את האדם להביט בעין טובה יותר על מה שקיים, להתמקד בעיקר בחיים, לדעת להודות על מה שיש ולא לראותו כדבר מובן מאליה.

ועוד ועוד. אמת, פעמים רבות דווקא הדברים שחסרים בחיים יכולים לתת לאדם שפע וברכה בהרבה תחומים ועניינים, יותר ממה שיכולים לתת הנכסים שלו. נמצא, שהברכה החומרית תלויה בשתי בחינות - האחת, הנכסים. והשנייה - נפשו של האדם עצמו. והו' 'יִשְׁמְרֶךָ' 'יִשְׁמְרֶךָ'. יברכך בנכסים, וישמרך - יסייע לך להיות ראוי לקבל את הנכסים ולא תאבד אותם ותאבד את נפשך עמהם.

וישמרך' - סוד 'השמח בחלקו'

גדולה היא ברכת 'יִשְׁמְרֶךָ' מברכת 'בְּרַכְךָ'. שכן הורו לנו חכמים - "איהו עשיר - השמח בחלקו" (אבות ד א). הוה אומר, העושר איננו תלוי בגורמים החיצוניים, בכסף ובנכסים. הוא איננו נאמד בנכסים החיצוניים, אלא באופן שבו האדם מביט על מה שיש לו. העושר הוא תכונה מובנית בתוך נפשו של האדם. נשים לב לדברי חכמים. הם אומרים לנו דבר עמוק מאוד - הרוצה אתה להיות עשיר? אם כן, דע לך שדבר זה מסור בידך בכל עת ממש. דבר זה איננו תלוי כלל בשום גורם חיצוני. אינך צריך להמתין לאיזו הצלחה או בשורה שתבוא אליך מבחוץ. העושר ממש זמין עבורך, הוא מצוי בחדרי הלב פנימה, בתוך הלב הטוב ששרוי בתוכך. אם תדע להביט בעין טובה על מה שיש לך, ולהביט שגם מה שאין לך הוא חסד מאת ה', לא פחות ממה שיש לך, תוכל להגיע אל העושר האמיתי, להיות שמח מאוד בחלקך.

הקנאה באנשים אחרים נובעת מכך שהאדם לא מכיר היטב את נפשו. אם יכיר האדם את עצמו באופן עמוק ופנימי, הוא יוכל להבין איך מה שיש לו מתאים בדיוק עבורו, ומה שאין לו - איננו מתאים לו והוא איננו זקוק לו. דומה הדבר למידות של בגדים. וכי האדם מקנא בחברו שמידת בגדיו היא ארבעים, והוא לובש מידה שלושים ושש?! הלא הוא חפץ בבגד שתואם את גופו ולא יותר. זאת מפני שהוא מכיר היטב את גופו, ומתאים את בגדיו למידותיו. כך גם אם יכיר האדם היטב את נפשו, ידע נאמנה שהוא איננו זקוק ליותר ממה שיש לו, ולא יקנא כלל באחרים. כל כך אמיתי ונכון הוא הדבר הזה, וכל כך טוב הוא הקב"ה לכל בריה ובריה, עד שאם היה האדם מביט ומכיר היטב את עצמו, את ייעודו בעולם ואת כל מסלול חייו, היה בוחר בדיוק את מצבו, ולא היה חפץ כלל להחליפו במסלול של שום אדם אחר בעולם.

ניתן להמשיל את הנכסים החומריים לארוחה רשנה. האדם יכול לאכול בדיוק בהתאם לבטנו, ולא יותר. בשעה שהאדם אכל לשבעה, שוב אין לו חשק להמשיך לאכול. נמצא שאין כלל הבדל אם שולחנו ערוך בכמויות אדירות של מאכלים, ובין אם הוא ערוך בדיוק בהתאם ליכולת אכילתו.

'יאר ה' פניו אליך' - התורה והשפע הרוחני

אם כן, 'יִשְׁמְרֶךָ' 'יִשְׁמְרֶךָ' הם זוג ברכות המתמקד ב'אור' וב'כלי' של הברכה החומרית. לאחר מכן, אנו עולים לברכה רוחנית וזכה יותר - 'יָאֵר וְיִחַנֶּךָ'. ראשית כל, 'יָאֵר ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ'. ברכה זו מתמקדת בהארה רוחנית, וכך אומר הספרי (פסוקא):

"יָאֵר ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ - יתן לך מאור עינייך. רבי נתן אומר - זה מאור שכינה שנאמר 'קוֹמֵי אוֹרֵי כִּי בָא אוֹרְךָ' (ישעיהו ס א)... 'אֵלֶיךָ יִחַנֶּנּוּ וְיִכְרְכְנוּ יָאֵר פְּנֵיו אֵתְנֵנוּ סֵלָה' (תהילים ס ב) ואומר 'אֵל ה' יִאֶר לְנוּ' (שם קיח טו). דבר אחר 'יָאֵר' - זה מאור תורה שנאמר 'כִּי יָרַ מְצֻנָה וְתוֹרָה אוֹר' (משלי כג).

מאור תורה ומאור שכינה הם ההשפעות העליונות על האדם. ריכוי של קדושה, תורה ושכינה. כל הבחינות שנקראו 'אור' - שכינה, תורה, השגה עליונה - כל אלו כלולות בברכה זו 'יָאֵר ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ'.

'יחונך' - כלי לקבלת התורה, בחכמה ונפש טובה

לאחר מכן, 'יִחַנֶּךָ', ומבאר הספרי:

"יִחַנֶּךָ - בדעת ובכינה, ובהשכל ובמוסר ובחכמה, דבר אחר - 'יִחַנֶּךָ' בתלמוד תורה".

משמע, שברכת יחונך מתייחסת אל האדם, למען יוכל לקבל את אור התורה הבאה אליו מלמעלה. שהנה, גם אם יושפע על האדם שפע גדול מלמעלה, אם לא יהיו לו הכלים המתאימים, לא יוכל לקבל את הברכה העליונה. ללא חכמה בינה ודעת, לא יוכל האדם להתמלא מהתורה העליונה. הוא אשר אמרנו, החלק השני בברכה הוא בחינת כלי עבור החלק הראשון. וכך, 'יָאֵר' הוא ההשפעה מלמעלה, ואילו 'יִחַנֶּךָ' הוא בניית הכלי, האדם וכוחות השגתו, כדי שיוכל לקלוט ולהשיג את השפע האלהי.

בעניין זה אנו רואים כמה וכמה דברים - 'יִחַנֶּךָ' - בדעת ובכינה, ובהשכל ובמוסר ובחכמה. אלו הכלים שדרושים לאדם כדי להשיג מהאור של התורה. מבין 'כלים' אלו אנו רואים גם את המוסר. מכאן אנו למדים דבר חשוב מאוד. כדי שהאדם יצליח בלימוד תורה, לא מספיק שיהיו לו שכל חריף ויכולת התבוננות מעמיקה. הוא צריך אישיות טובת לב, נפש נדיבה ורוח שפלה. יסוד הדברים הוא שהתורה איננה נוגעת רק לתחום השכל והמחשבה. התורה היא חיים, היא אור אלהי קדוש ועליון שממלא את כל האדם ואת כל כוחותיו ומקדשם. בניגוד לחכמות אחרות, שמתגדרות רק בתחום המחשבה והעיון, הרי שהתורה כוללת את כל מהות האדם, אורה העליון מקיף ומטהר את האדם כולו, וממלאו מבית ומחוץ. נמצא שאם האדם מושחת במידותיו, הרי שנפשו אטומה מלקבל את הארת התורה, והלומד לא יזכה להשיג את פנימיותה ועומקה, ולא יצליח להתקשר עמה בקשר של קיימא. כך אנו מוצאים שהרבה מ"ט דברים שהתורה נקנית בהם המנויים במשנה קשורים לתחום המידות והיחס בין אדם לחברו. התורה מרוממת את האדם ומזככת את כל כוחותיו להיות קדושים וקדושתה. ולפיכך על האדם להכין את כל כוחות חייו, את רגשו ומחשבתו, את מידותיו ונטיות לבו, שיהיו כולם נקיים וטהורים, כדי שיוכל להיות כלי ראוי והגון לספוג בקרבו את ההארה העליונה. זה התנאי לכך שהארה עליונה זו תפעל על כוחות חייו לקדשם להיות דבקים באור ה' העליון המתעצם בתורה ומשגבה לעילא מכל המעשים.

עלינו לדעת שהתורה איננה דבר דומם. התורה חיה, היא נשמה פועמת. כשאנו לומדים תורה אנו נפגשים עם מהות חיה, מהות מלאה אור וברכה. במבט שטחי

נראה כאילו בלימוד תורה רק האדם פעיל - הוא חושב, הוא מתבונן, הוא קורא והוא מדבר את דברי התורה. התורה עצמה היא ספר 'דומם'. ואולם באמת אין הדבר כן. לימוד התורה הוא פעולה הדדית שבה גם האדם ופועל וגם התורה פועלת. בשעה שהאדם נפגש עמה והוגה בה, היא פועלת עליו ומאירה את כל אישיותו. כשהאדם פותח את מוחו ולבבו אל התורה, הוא למעשה 'מכניס' אל קרבן את אורה הגדול ומאפשר לאור זה לחולל בתוך נפשו מהפך פנימי. אור התורה החודר אל האדם, מהפך את כל תכונותיו, את כל אישיותו, את כל נטיות לבו, ומרום אותם לעילא לעילא. כמוכן, הכל תלוי במידת הנכונות של האדם, במידת טהרת לבו וגודל רצונו ואהבתו את התורה. ככל שיאהב ויתחבר עמוק יותר עם התורה, הרי שהיא תפעל בו פעולה נמרצת וחזקה יותר, לטהרו להיות קדוש

י'יוחנן' - תיקון הלבבות ככלי להשגת התורה

ברכת 'ויחנך' כוללת את תיקון הנפש והמוסר של האדם, כדי להכינו ולהכשירו להיות ראוי אל 'אר', אל הארת התורה והארת השכינה. נלמד מכאן שככל שהאדם

יהיה טוב יותר לבני אדם, למשפחתו ולסביבתו, כן יהיה ראוי ותואם יותר את התורה, וממילא לימוד התורה שלו יהיה רווי בקדושה ובשפע עליון. דבר זה הוא יסוד גדול לפעמים האדם עלול להעריך את דרגת התורה לפי רמת הידענות והעמקות של הלומד. ואולם, עיקר כוחה של התורה הוא בקדושתה, בהתגלות האלהית אשר בה, וממילא עיקר ההצלחה בתורה אינה תלויה בחריפות השכל ובמהירות הקליטה ובכוח הזיכרון. אמנם אלו מתנות טובות שגם עליהן אנו מתפללים, אולם עיקר כוחה של התורה והשגתה תלוי בטהרת הלב, בזכות הנפש - 'אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים' (ברכות יז א). וכך כותב הרמח"ל בדרך ה' (חלק ב פרק ב):

'ואולם מי שמטהר ומקדש עצמו במעשיו, הוא ימשיך בתלמודו השפעה כשיעור ההכנה שהכין את עצמו, וכשיעור שירבה בהכנה כן ירבה יקר התלמוד וכוחו. והוא מה שמצינו בחכמים הקדמונים שתורתם היתה מעטירתם כוח גדול ונותנת להם מעלה ויקר, מה שלא נמצא בדורות האחרונים, מפני יתרון הכנתם על הכנת האחרונים. וכבר אמרו על יונתן בן עוזיאל, שבשעה שהיה עוסק בתורה כל עוף שהיה פורח עליו היה נשרף, מפני עוצם השראת השכינה שהיתה שורה עליו על ידי לימודו'.

י'שא ה' פניו אליך' - אור התשובה וההתקרבות לה'

צמד הברכות השלישי הוא 'י'שא ה' פניו אליך וי'שם לך שלום'. רש"י מפרש את הברכה 'י'שא ה' פניו' - יכבוש כעסו'. והיינו, לשאת פנים משמעותו למחול ולהתפייס, כמו "אולי י'שא פניו" (בראשית לב ט). וכמו ההפך מהפסוק - "א'שר לא י'שא פנים" (יברים י י). משמעות הדברים היא שזו ברכה על התפייסות והתקרבות בין הקב"ה ובין ישראל. לשאת פנים משמעותו להתקרב, להתחבר באהבה ובידידות. נמצא שראשית כל ברכה זו מתמקדת באור התשובה והתיקון. אנו נמצאים בעולם שיש בו קשיים ונפילות, יצרים והתמודדויות שעלולים לגרום לנו להתרחק חלילה מה' יתברך. והנה, באה ברכה זו ומעוררת את עניין התשובה וההתקרבות המחודשת לה' אלהינו. באופן רחב ועמוק יותר, ברכה זו מתמקדת בכל תיקון העולם והתעלותו. שהנה כל מסלול ההיסטוריה של ישראל הוא תהליך אחד אדיר של תשובה, התקרבות והתעלות אל ה' יתברך, לשכון יחדיו באהבה ובקדושה בארץ ישראל, בבית המקדש. אנו שבים אל ה' יתברך והוא יתברך שב אלינו באהבה. 'י'שא ה' פניו' נוגע בעצם התהליך הגדול של כנסת ישראל - לשוב אל ה', כוח התשובה וההתחברות המחודשת.

וי'שם לך שלום' - התפייסות בתוך ישראל

החלק השני של הברכה 'וי'שם לך שלום' מתמקד בשלום ובאחדות בתוך עם ישראל. החלק הראשון מתמקד בשלום ובחיבור בינינו ובין ה' אלהינו, והחלק השני מתמקד בשלום ובחיבור בתוך עם ישראל. החלק השני של הברכה הוא בחינת כלי אל החלק הראשון, ואכן, השלום והאחדות בתוך עם ישראל הם הם המפתחות לחיבור ולאיחוד בינינו ובין הקב"ה. זהו יסוד עמוק וחשוב מאוד. הקב"ה שורה על עם ישראל כשהוא שלם ומאוחד. "שם מלא על עולם מלא" (בראשית רבה יג א). רק בשעה שעם ישראל נמצא באחדות, הוא כמו אדם אחד שלם, כמו מהות אחת כוללת שמתאחדת ומתחברת עם הקב"ה. הלא כנסת ישראל היא רעייתו של הקב"ה, והיא היא כללות נשמות ישראל. נמצא, שבשעה שעם ישראל

מאוחדים יחדיו באהבה ובנעימות, הם בונים את פרצופה וקומתה של כנסת ישראל, של השכינה, של רעייתו של הקב"ה, ורק על ידי כך יכולה היא לבוא אל המלך ולהתייחד עמו.

דבר זה מלמדים אותנו חכמים בגמרא (מנחות כו א) על הפסוק 'הבונה כשמים מצלותיו ונאגדתו על ארץ יסדה' (עמוס ט ו), ואומרים חכמים - מתי הקב"ה בונה בשמים את עליותיו? מתי כבודו מתגלה בכל עוז? - בזמן שאגודתו על ארץ יסדה, בזמן שישראל שהם בארץ, נעשים אגודה אחת. רק באמצעות ההתאגדות יחדיו, השכינה יכולה לשרות עלינו, והאלהות העליונה תהא מפכה בנו בכל עוז. כך היא המידה, העולמות העליונים אינם משפיעים אלא כפי הכנתם של התחתונים, אם האדם איננו מפיס עם שכניו ומכריז, אין בנפשו אור האהבה והחיבור, אין בלבו אור האחדות והשלום, כיצד יוכל להיות בשלום ובחיבור עם אביו שבשמים?

י'שא וי'שם' - אחדות עם ה' דרך האחדות בישראל

כך מלמדים אותנו חכמים - "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו" (אבות פרק ג ט). הקהר"ל (ירדן חיים פרק ג ט) לומד ממשנה זו יסוד חשוב מאוד. הוא אומר שרוח המקום נמצאת בתוך הציבור עצמו. כך שאם האדם רוצה להתקרב לרוח המקום ברוך הוא הוא צריך להתקרב אל הציבור, אל עם ישראל. ב' נמצא בעם ישראל, הוא שורה בקרבנו. וכך אומר המהר"ל רוח המקום היא רוח הבריות עצמה, עד שאם אין אדם חי בשלום וברעות עם הבריות, זה עצמו הוחכה לכך שהוא חלילה מסוכסך עם רוח המקום.

זה דבר גדול מאוד. אנו צריכים להשיב אל לבבנו יסוד זה - הדרך אל ה' יתברך באה מתוך האהבה והחיבור בתוך עם ישראל. האדם איננו יכול לפסוח על מערכת היחסים שלו במשפחה ובקהילה ובעם ישראל ולבודד בינם ובין הקשר שלו אל ה' יתברך. הקשר לה' הוא ממד עומק השורה בתוך כל מערכות היחסים כולן. ניתן לומר שהקשר לה' יתברך הוא כמו נשמה פנימית המתגלית דרך כל הקשרים האחרים. הפנימיות של האהבה בין אדם לרעהו, בין אחים, בין איש לאשתו ובין הורים לילדיהם, היא היא אהבת ה' והקשר לה'. זו השכינה שבין איש לאשתו, שהיא פנימיות הקשר ביניהם. שורש העניין הוא שאור ה' הוא פנימיות המציאות כולה, החיות האלהית שרויה במעמקי כל המציאות והיא מתגלית דרך המציאות עצמה. והיינו, שהאלהות היא היא המימד שבפנימיות המציאות, באופן שהדרך

למפגש פנימי עם אור ה' היא על ידי המציאות, באמצעות הקשר בין האדם ובין סביבתו - משפחתו, קהילתו ועמו. ה' יתברך הוא נשמתא דכל נשמתין, הוא נשמת עם ישראל, הוא הנשמה הנעלמת בתוך הציבור. באופן שכשהאדם מלא אהבה וחסד אל הבריות, הוא מתקרב אל ה' יתברך, שכן הקב"ה שורה בפנימיות של הבריות כולן (וראה שללי חיים שמות פרשת משפטים).

זה יסוד עמוק ופנימי מאוד, והוא סוד 'ד'עת אלהים בארץ' (הושע ד א וראה ברד"ק), והיינו לדעת את ה' מתוך זכות של מחשבה ותפיסה רוחנית עמוקה, היודעת שהקב"ה הוא נשמתא דכל נשמתין, והוא פנימיות העולמות, כדברי הגמרא, שהקב"ה הוא בחינת נשמה לכל העולם כולו, כמו שהנשמה יושבת בחדרי חדרים, כך הקב"ה נמצא בפנימיות כל ההוויה כולה (ברכות י א). וכך, כמו שאי אפשר להיפגש עם הנשמה עצמה, אלא באמצעות הגוף, כך אי אפשר להתקרב אל ה' יתברך אלא באמצעות הלבושים שבהם הוא נמצא, הלא הם עם ישראל, התורה וארץ ישראל. על ידי קשרי הקרבה והשלום שבתוך עם ישראל, יכול האדם להתקרב אל ה'.

זהו יסוד עמוק מאוד, והוא הרמוז בפנימיות עניין הברכה השלישית - 'י'שא ה' פניו אליך וי'שם לך שלום', השלום שבין ישראל הוא הכלי שרכו מגיע האדם לשלום ולהתקרבות אל ה' יתברך. הפנימיות הנחשקת היא קרבת אלהים עצמה, אולם היא באה אך ורק דרך האהבה וההתקרבות עצם אל עצמו. של עם ישראל עצמם.

The key to this concept lies in the blessing to the tribe of Levi, in which the bearer of the *Urim VeTumim*, himself of Levite descent, is described in the words, תְּמִיד וְאֹרִיךְ לַאִישׁ חֲסִידְךָ — “[You have given] Your *Urim VeTumim* to Your pious one.”³⁰ Here, the quality of the Levi is defined specifically as that of an אִישׁ חֲסִיד, one endowed with the quality of loving kindness and expansiveness. This quality is comparable to water bubbling up from an underground spring. Reaching the surface, it is released under enormous pressure. The water sprays in all directions, depositing sparkling droplets upon the

surrounding area. The spring continues to flow, yet it is possible for weeds to sprout in place of flowers. Thus the quality of חֲסִיד, an outpouring of giving and expansiveness, contains a great danger: that of giving in instances when the Torah does not command us to give. That of giving against the will of God. Such expansiveness, with its benefits and dangers, is the domain of the Kohen.

A second quality of Levi can be discerned from the incident of the sin of the Golden Calf. There it was the tribe of Levi alone who responded to the cry of מִי לֵה' אֵלֵי, who stood, prepared to fight for God, for goodness, against the evil of sin. They were seen to adhere to strict justice and exactitude, to possess an eagerness to fulfill the word of God in every detail. This quality is reflected in the praise they received from Moshe in the selfsame blessing from which we quoted above.

האמר לאבי ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הפיר ואת בנו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך יצרו.

...who said about [the] father [of] his mother, "I did not see [my relationship to] him," and who did not recognise his [maternal] brother or know his [grand]sons; for they kept Your pronouncement and observed Your covenant.³¹

The Levites demonstrated rigidity; they remained unwavering and unaffected by personal sentiments in ensuring that justice against offenders was executed. They wiped out every sinner, regardless of familial affiliations, in an effort to uproot a profanation of the Divine Name.

The Levites washed the hands of the *Kohanim*, thereby increasing their level of sanctity. The exactitude and upright quality of the Levites merged with the expansiveness and aspirations of the *Kohanim*, thus producing holiness and beauty. The boundaries set by the Levites provided the framework in which to channel the lofty feelings and ideals of the *Kohen*. It is when these two elements fuse that we are guaranteed the correct and fitting intentions for blessing

the people in an outpouring of love.

אנשי כנסת הגדולה חיקנו במטבע לשונם בברכה האחרונה שכתפלת שמונה-עשרה "שים-שלום" וכו'.

יש לעיין בנוסח הבקשה ד"שים שלום", דלכאורה היה צריך להיות נוסח הבקשה "תן-שלום" מלשון "נתתה" כדכתיב "ונתתי שלום בארץ" (ויקרא כו-ו), וכנוסח הבקשה "ותן טל ומטר לברכה". ואמנם נוסח זה הוא על פי לשון הכתוב "וישם לך שלום", אכן הא גופא קשיא, מדוע אמרה תורה "וישם לך שלום" ולא אמרה תורה "ותן לך שלום".

ושמעתי בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א (מהגר"י רוטר שליט"א, בעמח"ס מקדש-יחזקאל). לכאר כזה, דהנה "שלום" שייך בשני אופנים, או ע"י "אחדות" דהיינו ששוכנת אהבה עזה בין הצדדים, או ע"י "פירוד", כדמצינו אצל רועי לוט שאמר להם אברהם "אל נא תהי מריבה ביני ופינך וגו' הפרד נא מעלי" (בראשית יג-ט), ואמנם במצב זה אין מריבה ולכן השלום מצוי, אך פשיטא שאין זו השלימות הראויה, אלא

איתא ב'תנחומא' (אות י), "יברכך" בעושר, "וישמרך" שתהא עושה מצוות, "וישם לך שלום", עיי"ש.

יש להקשות על סדר הברכה, דלכאורה הרי הברכה ברוחניות לעולם קודמת לברכה בגשמיות, כי הברכה ברוחניות היא העיקר והיסוד. אם כן מדוע הקדימה התורה ברכת יברכך בממון ואחר כך וישמרך במצוות, וגם למה ברכת שלום לבסוף - הלא היתה צריכה להיות ראשונה, דשלום הוא כלי המחזיק ברכה, ואם אין שלום אף לשאר הדברים אין כל משמעות וחשיבות (כפירש"י בפרשת בחוקתי כו-ו).

ויש לפרש, כשנקדים מקודם יסוד הברכה של עשירות, שבפשטות הברכה היא גשמית בריבוי ממון ונכסים יותר ויותר. אבל האמת אין זה הכל, דאם אין הסתפקות בזה, אין עשירות רק הרבה נכסים אבל בלא ברכה, דכן טבע האדם שאפילו חושב שוולתו יש לו משהו יותר ממנו, מיד הוא נשבר ומקנא ואינו בשלום ובשלום ושבע רצון עור, אעפ"י שלא נחסר ממנו אפילו פרוטה. אין זו מעלת וברכת עשירות, רק צער ותוגה ויגון הוא לו, והתאוה שיש לו מנה רוצה מאתים היא יותר גדולה אצלו, וחסר לו יותר ממה שחסר לעני.

28 אלא עיקר הברכה של עשירות היא השלום ושביעות הרצון וההסתפקות, שאין לו דאגת פרנסה, וגורם לו הרחבת הדעת ומנוחה. כמו שאמרו רבותינו באבות (ד-א) - איזהו עשיר השמח בחלקו, על פי הפתגם של איזה צדיק שאמר לגביר אחד שבא לבקרו, שתמיד יחשוב שיש לו הרבה ממון ומעט יראת שמים, כלומר, שבגשמיות יחשוב תמיד שיש לו הרבה ממה שצריך וראוי לו, וביראת שמים לעולם יחשוב שאין לו מה שנצרך לו, וצריך יותר ממנו, והוא יסוד גדול בחיים⁵⁸.

ועל פי זה יש להבין קצת ברכת כהנים וסדר הברכות שבו: "ויברכך" בממון, כלומר שיתברך בממון כדי סיפוקו ויותר, היינו הברכה של הסתפקות ושביעות רצון ומנוחה שלימה והרחבת הדעת, היינו מדת שמח בחלקו. ורק אחר זה באה הברכה "וישמרך", שאז תתכן הברכה של עשיית מצוות הרבה כיון שתהיה לו דעת מיישבת. ורק אז אחר כך יהיה ה"שלום" בשלימותו, שאם לא יזכה בברכת הגשמיות ושמח בחלקו, אין מקום לרוחניות ואין מקום לשלום. ובסדר הזה תחקיים בו "ברכת ה' היא תעשיר", בגשמיות וברוחניות⁵⁹.

29 א כתב בספר אבני אליהו, על הפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", שהיה צריך הפסוק לומר "לכל חי רצונו", למה שכ' הפסוק "לכל חי רצון". אלא הביאור הוא,

שהתפילה הוא שיתן לנו הקב"ה מציאות של להיות "מרוצה", להיות שבע, בלי ריבוי דברים גשמיים, במיעוט האכילה... שמתפללים על מצב של "רצון" - וכי"ב כתב החת"ס [פר' בהעלותך לגבי האספסוף] בשם רבו הפלאה ז"ל.

30

The Midrash says, "Peace when you enter, peace when you leave, and peaceful relations with everyone." This alludes to three levels of peace: within the family, in the country where one lives, and throughout the world (K'sav Sofer).

Peace is not simply the absence of war. It is a harmony between conflicting forces. Within man, it is the proper balance between the needs of the body and his higher duty to the soul. In the universe it is balance between the infinite elements as well as between the holy and the mundane. When Israel is sinful, it disrupts this balance because it is not making proper use of the human and physical resources God gives the world. This creates a barrier between God and His people, a barrier that God, with compassion, removes so that we can repent and return to the blessed condition of peaceful harmony (Or HaChaim; see also Malbim).

וכבר אמרו חז"ל בפסחים (כו ע"א), "ושמו אצל המזבח" (ויקרא ו-ג), "ושמו" שלא יפזר, ע"כ. הרי מתבאר מדברי הברייתא דלשון "שימה" הכוונה הוא דוקא באחרות איתנה, ולכן אמרה תורה "וישם לך שלום", דהיינו שהשלום יתקיים דוקא ע"י האחרות, דאם היה נאמר "ויתן לך שלום", היה ניתן לפרש שהוא שלום השייך אף בפירוד וכנ"ל.

נתיבות שלום לה נשא

ולכאורה הדבר נעלה מבינתנו מה שחז"ל העמידו את השלום בדרגה גבוהה כ"כ. שמכל זה עולה כי בודאי אין משמעות שלום כפשוטו שהוא רק העדר מחלוקת, וכן משמע מאה דכתיב עושה שלום במרומים, שהקב"ה עושה שלום בין מלאכים ושרפים, והרי במרומים אין יצה"ר ולא שייך בכלל מחלוקת, ומה יש לעשות שם שלום, וע"כ דשלום הוא מדרגה חיובית עליונה השייכת בעליונים

ובתחתונים, שהתורה כולה שלום וכל הבריאה מתנהגת בשלום.

וי"ל הענין ע"פ מש"כ הרה"ק המגיד מקו"נין זי"ע בעבודת ישראל (פר' נח), לבאר הטעם מה שנקרא הקב"ה שלום, הוא ככתוב עושה שלום במרומים, כי קבלנו מרבותינו נ"ע כי אין לך דבר נברא שאיננו מורכב מד' יסודות אש רוח מים עפר. והם יסודות מתנגדים, כי מים מכבים האש והרוח מנפתח, וכן כולם אחד לעומת חבירו. ומצד השכל אין מבין איך הם בתפיסה אחת להיות מיוחדים ומשולבים, אלא שכח המחברם וכוללם יחד הוא אדון כל וכו'. ע"כ. והיינו שכל הבריאה שברא הקב"ה לכאורה היא מלאה כחות מנוגדים, וכולה פרטים מפרטים שונים המנוגדים וסותרים אחד את השני, קיץ וחורף, קור וחום, יומם ולילה וכו', וכן בין הנבראים עצמם יש סתירות וניגודים, ובאופן טבעי אין קיום לכל חלקי הבריאה, ורק מדת השלום היא כח על טבעי שנתן הקב"ה בבריאה, המחברת וממזגת כל היסודות והניגודים וכוללם יחד והיו לאחדים. והיינו שענין שלום הוא השלמות שבבריאה ע"י מיווג כל הפרטים וההתאמה ביניהם עד שכל חלק מתאים לחברו ומשלימו, שמיווג זה מקיים את הבריאה. כח השלום לא רק מיישב את הסתירה בין חלקי הבריאה השונים, אלא על ידו כל קיום הבריאה דוקא מתוך המיווג וההתאמה של כל הענינים המנוגדים. וכמו בד' היסודות, שאש ומים לא רק שאינם סותרים זה את זה אלא כל קיום הבריאה מושתת על מיווג ד' היסודות ביחד, כך בכל עניני הבריאה קיום העולם הוא ע"י השלום שהוא המזיגה בין כל חלקי הבריאה הנפרדים. והקב"ה הוא היודע את סודות הבריאה של כל הניגודים הללו האיך הם משלימים זה את זה. נמצא שכל קיום הבריאה תלוי בזה, שעל ידי השלום העולם מתקיים, אך בהעדר השלום צרות כל הסתירות שבבריאה וממילא נהיה חורבן בכל. ולכן גדול השלום ששקול כנגד כל מעשי בראשית, וכל עושה שלום ובורא את הכל, כי ע"י השלום מתקיימת כל הבריאה וכאשר אין שלום הבריאה מתמוטטת. ולאור זה הרי שהשלום אינו רק מדה פרשית אלא מדה הכוללת בה תלוי כל קיום הבריאה.

36

נגרם המחלוקת, ואפי' ברוחניות יש מציאות של ישות רוחנית הנובעת ג"כ משורש הישות שמתוך כך הוא עומד בתוקף על דרכו. וכנגד זה המדה של שלום היא ע"י ביטול הישות בבחי' אין, כמ"ד ונחנו מה, שמשא ואהרן היו בבחי' מה, שאינם כלום. וכהכנה לקבלת התורה היו צריכים לביטול הישות בבחי' אין, וזאת השיגו ע"י ויחן שם ישראל כלב אחד כאיש אחד, שמתוך כך הגיעו להתבטלות של נעשה ונשמע. ולפיכך בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נתן להם הקב"ה את התורה ואת השלום, כי ב' ענינים אלו תלויים בהתבטלות, וכמאחז"ל (ברכות סג): אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו', שמבטל את כל ישותו על התורה, וכן השלום תלוי בביטול הישות. וכיון שהגיעו להתבטלות של נעשה ונשמע וכו' לב' המדרגות שה' עזר לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

37

מאמרים - נשא שמון משחת
ובמשנה שלהי עוקצין (פ"ג מ"ב), אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט יא) 'ה' עזר לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום'. ובמדרש (במד"ר יא ז) מוסיף: אף בברכת כהנים אחר כל ברכות סיימן בשלום וישם לך שלום, לומר שאין הברכות מועילות כלום, אלא אם כן שלום עמהם.

ולאחר שראינו הפלגת מעלת השלום, עלינו לעיין וליתן טעם מהי מהותה של זו המידה אשר כה שכחו אותה חכמים, ורושמה עצום כל כך לגרום השראת

34

וכח השלום כבריאה תלוי בעבודת של ישראל, דהנה איתא שם עוד בעבודת ישראל, שכל הנהגת צבא השמים ממעל וכמה וכמה עולמות וכן סדר הנבראים בארץ תלוי בהנהגתם של ישראל. ועפ"י י"ל גם בענין מדת השלום שכאשר ישראל מתנהגים בשלום ואחרות זה מביא שלום. בכל הבריאה, שלום במרומים בין מלאכים ושרפים, ושלום בין ישראל לאביהם שבשמים. וזהו פי' עושה שלום במרומים וכו', שכאשר יש שלום בישראל עושה הקב"ה שלום במרומים בין מלאכים ושרפים ונהיה שלום בכל העולמות העליונים. והוא ע"ך ששמעתי מהגה"צ רבי משה מידנר זצ"ל בשם הרה"ק ר' ברוך ממ"ב וז"ע, על משאחז"ל (שבת פת): כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו של ישראל, וחזרו ישראל לאתרוהין י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדרין אותו להחזירם למקומם, שנא' מלאכי צב' ידודן ידודן, אל תקרי ידודן אלא ידון. וצעק הרה"ק ר"ב, איזו העזה היתה למלאכי השרת לגשת ולנגוע בגופים הקדושים כ"כ של ישראל כפי שהיו בשעת מתן תורה. אלא שהמלאכים והשרפים יונקין מעבודת בני ישראל כל ידון, וכל עבודתם תלויה בעבודתם של ישראל, וכאשר פרחו נשמתו של ישראל נעצרו כל העליונים ופסקה כל עבודת ה' של המלאכים

35

זה נאמר הוי מתלמידיו של אהרן, ללמוד מדרכו של אהרן שראה בשלום את חזות הכל שכל הבריאה תלויה בשלום. וזהו ענין ההכנה לקבלת התורה שהיתה ע"י ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד, כי ישראל היו אז משוקעים במ"ט שערי טומאה, ובמצב כזה הדרך היא כמשאחז"ל כמדרש בפרשתנו שאפילו אם ישראל עובדי ע"ז כאשר שלום ביניהם אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם, וע"כ לא היתה יכולה להיות הכנה יותר גדולה לקבלת התורה מאשר ע"י כח השלום. וע"י ובאו כולם בברית יחד וכו' לנעשה ונשמע אמרו כאחד, כמבואר בדברינו שמשמעות נעשה ונשמע הוא התבטלות גמורה להשי"ת, והדרך להשיג זאת היא ע"י המדה של שלום, כי העבודה להגיע לשלום היא התבטלות. כל שורש המחלוקת נובע מישות, שכאשר האדם הוא יש וישותו תופסת כל מעייניו, או עומד הוא בתוקף על עניניו, ומה

השכינה על ישראל קדושים. והנה העולם רגילים לכוונת שם 'שלוש' כלפי קבוצת אנשים המאוחדים בינם לבין עצמם, שכאשר אין ביניהם שנהא ומחלוקת נקרא עליהם השם 'שלוש'.

אבל באמת יש להבהיר בזאת, שאם כי נשגבה מעלת מניעת המחלוקת עד מאוד, ובוודאי שדבר גדול נעשה על ידי הימנעות משנאה ותחרות בין אנשים מישראל, ומה גם שהם מקיימים מצות התורה (ויקרא יט יח) 'ואהבת לרעך כמוך', ואזהרת הכתוב (שם פסוק יז) 'לא תשנא את אחיך בלבבך'. אך עדיין אי אפשר לומר שעל מציאות זו כיוונו חכמנו הקדושים שהיא 'כלי המחזיק ברכה', שהרי אין בשלום זה יותר ממניעת מריבה ושנאה בין אנשים הנמצאים יחדיו, ולא ניתן להגדיר אותם ככלי מחזיק ברכה הכוללת כל מיני ברכות, מאחר שלטובתם הוא מה שאינם מפורדים ומחולקים.

אלא השלום המקווה והנרצה לפני האלוקים שבכוונו להיות כלי המחזיק כל הברכות, הוא שיהיה האדם שלם במידותיו ונעים בהליכותיו כינו לבין חבריו, עד שיהפוך כל עצמותו למהות של ***שלום ובאופו שהאנשים הסובבים אותו והבאים עמו במגע ומשא יושפעו ממהות השלום שלו.**

ובכלל שלימות זו, הוא שיהיה האדם שלם עם עצמו ועם חלקי נפשו שלא יהיו בלבו רצונות הנוגדות אלו את אלו, פעם ישו רצונותיו לצד זה ופעם לצד אחר, אלא יהיה ברור ושלם עם דעתו, שכל מצב שיבוא לפניו ידע מה מוטל עליו לעשות ברגע זה, כל מקום ומציאות לפי הענין והדרוש. והשלמות הזו עם עצמותו, מביאה תוצאה מועילה להשרות שלום על סביבתו גם כן.

ויתירה מזו חבוייה התועלת כמעלת השלמות עם עצמו, שלא רק הסובבים אותו, ואוהביו יושפעו ממהות השלום, אלא אפילו אנשים כאלו שהיו עד היום בגדר אויבים לו יכולים להפוך לאוהביו ממש. וכמו שמובא בספרים לפרש מאמר הכתוב (תהלים קכ ז) 'אני שלום וכי אדבר המה למלחמה', שהפשט הפשוט בפסוק הוא שמתאונן דוד המלך ע"ה על אויביו, שגם בשעה שרצונו לדבר עמהם דברי שלום ואמת, הם הופכים פניהם ומדברים דברי מלחמה וריבות.

42 Arts and

Haamek Davar notes that the term "blessing" as used here is a general one; it does not clarify what sort of increase is meant. The exact form of the blessing must depend on the needs of each individual. The student will be blessed in his learning and the merchant in his business, just as someone's gratitude for God's blessing must be expressed according to the degree and form of the prosperity granted him (see Deuteronomy 16:17).

אבל בדרך רמז אומר הכתוב כאן עצה טובה מועילה איך יוכל בר ישראל להפוך לבב שונאיו ואויביו להיות אוהבים לו, כאשר גם בשעה שהמה יהיו פניהם למלחמה וריב, לא יתפתה ללכת אחר מעשיהם להחזיק במחלוקת, אלא 'אני שלום' שיהיה האדם עצמו שלם במהותו ומידותיו, ועל ידי זה יוסיף ויודבר אליהם דברי שלום ואהבה בכל עת, והתוצאה מכך תהיה שלבסוף תשקוט המריבה וישוב השלום והשלווה לשרות ביניהם.

ועל שלום כגון זה אמרו חז"ל הקדושים * **שהוא כלי המחזיק ברכה לישראל,** והוא ראוי להיות הגורם שיהיו הברכות מועילות להשפיע רב טוב והשפעות חסד ורחמים, כי הלוא האיש אשר אחז בדרך זו לא היתה דרכו סוגה בשושנים ולא השיג השלום בנקל, אלא היה צריך להתגבר על

תאוות הנקמה ויצר השנאה שפעפה בלבו כארס של עכנאי, והתאמץ בכוחות הנפש להשקוט ממנו דברי ריב ומחלוקת כדי שיוכל לאחוז במידת השלום והאהבה, ובוודאי שהתאמצות כזו למען כבוד שמו ית' יש בה כדי להשפיע על ישראל רב טוב עד עולם.

ודורשי רשומות נתנו בו רמז שתיבת * **'צדיק' נוטריקון של ארבע רוחות העולם ציפון ד'רום ים קדם, כי הצדיק בכל רוח שהוא פונה והיכן שהוא נמצא הוא עומד בצדקו, שבכל מצב וזמן הוא מתבונן איך לעשות רצון קונו עכשיו, וזהו דכתיב (משלי י כה) 'וצדיק יסוד עולם' כי כל ארבע רוחות העולם קיימים בזכותו.**

● ברכת כהנים נאמרה כולה בלשון יחיד, כי ברכותיה מכוונות לכל יחיד ויחיד בתיאום לצרכיו ומשאלותיו העצמיים. כי שונים הם בני אדם בצרכיהם ובמשאלותיהם. על הפסוק הראשון שבברכת כהנים, "יברכך ה' וישמרך" מובאים במדבר"ר (יא, ג) מובנים שונים, "יברכך בעושר וישמרך מן הליסטים", וכן "יברכך בבנים וישמרך בבנות", כמו"כ יש שם מובנים שונים על כל יתר הברכות, היינו שכל ברכה וברכה היא לכל יחיד כפי הדרושות המיוחדות שלו. למשל, לאדם עני, אב לבנים ולבנות הברכה, "יברכך" מובנה עושר, ולאדם עשיר השוה ילדים הברכה יברכך מובנה בנים ובנות, וכן חלוקים הם המובנים השונים בכל יתר הברכות כפי ההצטרפות של היחיד המתברך. ע"ז נאמר (בראשית מט) "ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אתם", יעקב אבינו ברך את כל בניו, אבל המובן של ברכתו היה שונה, והיה מכוון לכל אחד ואחד מהם בתיאום לטיבו ולטבעו, ולקנינים הנדירים שהוא זקוק להם. לפיכך אמרינו (מגילה כה), "ברכת כהנים נקראין ולא מתרגמין", כי אי אפשר לתרגם לשום שפה אחרת את הפנים השונות שכל אחת מהברכות גושאת עליה.

* **פסגת הברכות** בברכת כהנים, היא הברכה הזוהמת אותן, **"וישם לך שלום"**, כדאמרינו (במדבר יא טז), **"גדול שלום שאין כלי מקבל ברכה אלא שלום"**, שנאמר (תהלים כט) "ה' עו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", אף בברכת כהנים אחר כל הברכות סימן בשלום, וישם לך שלום, לומר שאין הברכות מועילות כלום אלא א"כ שלום עמהם". הכלל הזה שאין הברכות מועילות אלא א"כ שלום עמהם, איננו מכוון רק לשלום חיצוני, ממלחמות ומתגרות אויבים, או ממריבות ומקטטות עם מי שהוא אחר, אלא הוא מכוון במדה עוד יותר גדולה לשלום פנימי, היינו שה' ישם לך — לתוך תוכה של נפש היחיד, בינו לבין עצמו — שלום, שיוכל לאזן את כחות הנפש שבו, בין מה שטוב ורצוי לבין מה קרע

ומתועב, כי אף אם כל הברכות הקודמות בברכת כהנים תבאנה עליו, אם לא יהיה עמו שלום אישי — שלמות בכחות נפשו, או תחסיים בתוככי נפשו התרוצצות תמידית בקרב שני היצרים הטוב והרע, מנותת נפשו ושלוותה תדרכנה מבלי הפוגה, נשמתו תהיה טרופה וקרועה לגורים, עצביו יהיו מתוחים עד כדי פקיעה, בלהות יבעתוהו, עולמו חשך בעדו, והברכות לא תועלנה לו כלום.

This parashah introduces the mitzvah of כה תברכו את בני ישראל — the obligation on priests to bless Klal Yisroel daily. In the Medrash (Bereishis Rabbah 43:8), our Sages disclose the source of this good fortune and reveal that it was given in the merit of our three ancestors. In connection with Avrohom, we find the words זרעך יהיה זרעך; with Yitzchok, the phrase

כה תברכו את בני יעקב, and with Yaakov, כה תברכו את בני יעקב. The word כה is common to all three, and it is the same word that introduces the priestly blessing of בני ישראל כה תברכו את בני ישראל. What deeper meaning lies behind this medrash?

Our Sages say that the pivot upon which all blessings rest is שלום, peace. To quote their words: לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי שלום, because if nations or individuals do not live in harmony the blessing of material prosperity cannot be enjoyed. For that reason the ברכת כהנים concludes on that note — וישם לך שלום.

How can we promote שלום? What qualities are needed to create peaceful relationships? First and foremost is kindness. If people are considerate and helpful to each other, this conduct automatically draws them closer. As we read in Avos (2:8), מרבה צדקה מרבה שלום. The more we are concerned with the physical and spiritual welfare of those in need, the less animosity and conflict there will be in the world. And without doubt, the finest exponent of חסד was Avrohom Ovinu, whose entire life was dedicated towards giving and assisting. It is, therefore, not coincidental that he was admired and loved by all and without any enemies, even amongst the non-believers.

A second essential virtue in the promotion of peace is the capacity to forgive and forget. Living as we do in a close-knit society, it is inevitable that words are said and acts committed that cause much annoyance and hurt. Children clash with parents and husbands quarrel with wives. If we cannot be magnanimous enough to excuse and bear no malice, then hatred will build up, leading to further conflict, and this must be avoided at all cost through the medium of good grace and indulgence. This particular quality was strikingly demonstrated

by Yitzchok Ovinu when the Philistines drove him away from Geror where he had farmed successfully, only to return later and ask him to become their friend again. Yitzchok agreed to let bygones be bygones and displayed the forbearance that fosters peaceful relationships.

A third attribute that is vital for שלום is honesty. A person who is not genuine and who behaves in the manner of אחד בפה creates suspicion and pushes people away. Truthfulness has the opposite effect because whether others agree or disagree with you, they know that you are sincere and they will keep your company. As the prophet Zecharyah writes, והאמת והשלום אהבו (Zecharyah 8:19), אמת and שלום belong together. In this respect Yaakov Ovinu was exemplary. He was the symbol of אמת — תתן אמת ליעקב — someone who throughout his life fought against the deceit and treachery of Eisov and Lovon.

ביאר זאת הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל משגיח ישיבת תורה אור על פי מה ששמע מרבו המשגיח דגורדנה הגה"צ רבי שלמה הרכבי זצ"ל הי"ד ביסוד מעלת השלום.

יסוד הדבר נתבאר בחז"ל (רבה כ"א א) "אמר ר' שמעון בן חלפתא אין כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", מהי מעלת השלום שחשיבותו כה רבה? מורגלים לחשוב ששלום הוא שלילת המחלוקת שלא יהיה פירוד, מריבה או נזק בין איש לרעהו, ועל ידי השלום תהיה אחדות.

אמנם, כנראה שיש בזה משהו גדול הרבה יותר. כפי שנאמר במדרש (רבה י"א ח') "עושה שלום במרומיו" — במלאכיו, והלא דברים ק"ו ומה אם במקום שאין איבה ושנאה צריך שלום, ק"ו למקום שיש בו את כל המידות הללו. רואים בדברי המדרש שאף אצל מלאכים שאצלם לא שייך פירוד, שהרי אין ביניהם קנאה ושנאה ותחרות, בכל זאת שייך אצלם הענין של שלום, רואים ששלום אינו רק שלילת מחלוקת, אלא "אחדות ודביקות שלימה" בלי פירוד.

היחוד הגמור שאין יחוד כיחודו הוא רק הקב"ה ולכן שמו של הקב"ה שלום כמבואר במדרש (במדבר רבה י"א ז) "גדול השלום ששמו של הקב"ה שלום", ומבאר המהר"ל (נתיבות עולם נתיב השלום) שאע"פ שאמרו חז"ל חותמו של הקב"ה אמת, מכל מקום מותר לומר בבית המרחץ את המילה אמת, אבל לומר שלום בבית המרחץ ובבית הכסא אסור, והמשנה ברורה (א"ח פ"ד ס"ק ו') מביא שאפילו לקרוא לחבירו ששמו שלום יש לירא שמים להחמיר, והחילוק הוא משום שאכן אמת חותמו הוא מדרגה גבוהה מאוד, אבל שלום אינו תואר או מידה או הנהגה כשאר המידות, זהו שמו של הקב"ה כי הוא מקור היחוד והשלמות, אין בלעדיו, הוא המאחד הכל.

לכן הדבק בהקב"ה לפי ערך דבקו וביטול עצמותו וזכה למעלת שלמות להתברך בשלום, אמנם אם איננו מתבטל לגמרי מהש"ת ויש לו משהו עצמי משלו, לא יזכה להגיע למדרגת שלום.

לכן מצינו שיותר לשנות מפני השלום למרות שאמת הוא מעלה גדולה מאוד, בכל זאת הוא נדחה מפני השלום, כמו כן מצינו בגמ' (שבת קט"ז.) גבי מילת סוטה שהקב"ה אומר ימחה שמי על המים כדי להשכין שלום בית בין איש לאשתו, רואים איזו חשיבות יש לשלום ואחדות אצל הקב"ה, ולכן אפילו אם אדם משיג מעלה עליונה איננו בתכלית השלמות אם לא הגיע למעלת השלום כי אמרו חז"ל (רבה כ"א א) אין כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, כלי מחזיק ברכה, משמעו, השלום הוא בית קיבול לכל מעלות האדם כי הוא המאחד אותנו עם הקב"ה, ולכן בתפילת שמונה עשרה הברכה האחרונה המסיימת את שמונה עשרה היא "שנים שלום" כי היא הברכה הכוללת בתוכה כל הברכות.

אפילו התורה הקדושה איננה מתקיימת בלא שלום ועל הפסוק (תהילים כ"ט א) "ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום" דרשו חז"ל (מכילתא דרשב"י י"ט ט"ז) אין עוז אלא תורה, רואים שגם אחר נתינת התורה עדיין אינה מתקיימת עד "ד' יברך את עמו בשלום".

לפי זה מובן היטב, שאחרי כל שפע הברכה והטובה שהקב"ה משפיע לישראל ע"י הבהגים, צריך עדיין להתברך בשלום, כדי שתהיה באדם מדרגת הקיבול לכל הברכות שבברכת כהנים.

מאמרי שלמה ח"א מאמר לד' — הערות במדבר עמ' כה

46

This, therefore, is what our Sages meant when they revealed that ברכת כהנים was given to Klal Yisroel in the merit of our three forebears. The basic blessing is וישם לך שלום, without which all bounty is to no avail. However, to be assured of this cardinal blessing, we need to emulate the behaviour of the אבות — the kindness of Avrohom, the indulgence of Yitzchok and the honesty of Yaakov. These three traits of character will, above all, create the climate for harmonious coexistence.